

En sofa til begjær

– Du overdrev, sier Aud Wardenær. – Sofaen er medtatt, men ikke i dårlig tilstand. Den er et statusmøbel fra et Norge som en gang var nøysomt og fattig. Fantastiske arbeider i intarsia. Hva skulle det koste å lage noe slikt i dag?

Foto: Steffen Laursen

LØTEN: Hun lar hånden gli over treverket, og spørsmålet blir hengende i luften. Wardenær er antikvarisk møbelsnekker og har sett verre eksempler enn dette. Hun holder til i Elverum og samarbeider ofte med møbeltapetserer Solvår Bekkevold i Løten. Også Bekkevold synes jeg overdrev da jeg presenterte sofaen som «en haug av et møbel» på telefonen. Den tredje som står og kikker, er Anne Storbekken, gjenstandskonservator ved Hedmarks-museet på Hamar. Heller ikke hun er sjokkert over tilstanden.

Slekten fra 1814

Sofaen det er snakk om, stammer fra en tid «da kongen var halvt fransk, halvt svensk og absolutt unorsk – «*da en svensk statholder sat som formand i den norske regjering og førte overopsyn med landets politiske liv – da norske fæstninger og norske skibe førte svensk flag, og da blandt regjeringens 10 medlemmer 3 var danskfødte og flere av de andre i det mindste i lang tid hadde været*

Sjur Harby

Kulturhistoriker, driver kulturarv/bedriften Disen Kolonial,
www.disenkolonial.no

sjur.harby@disenkolonial.no

Den er et mistrostig syn, sofaen som en gang kan ha prydet en embetsmanns hjem i første halvdel av 1800-tallet. Løs rygg, løse puter, finérskader, fjærer på vei ut og et billig, moderne bomullstrekk.

embedsmænd i Danmark». Ordene stammer fra kunsthistorikeren C.W. Schnitler og boken *Slekten fra 1814*.

Foran oss står en empiresofa, et såkalt bymøbel, finslig utført i mahogni med innlagte arbeider i høy håndverkskvalitet. Et selskapsmøbel, en duft av en større verden, et statussymbol, men likevel rimeligere enn de monumentale skapsofaene som er så karakteristiske for første halvdel av 1800-tallet.

Mange spor

Aud Wardenær og Anne Storbekken har gitt seg i kast med konstruksjonen. – Sofaen kan tas fra hverandre, sier Wardenær, – nærmest som et

byggesett. Hensiktsmessig for folk som var på flyttefot, slik embetsmannsfamiliene ofte var. Hun studerer ryggen og er usikker på om alle deler er originale. – To hundre år setter sine spor, kommenterer Storbekken. – Den er reparert i flere omganger, og ikke alltid like nennsomt. Tydeligst ser du reparasjonene av finérskader, det er også noe mystisk med sidelenene her, men vi trenger bedre lys og verktøy. Kikker vi inn på deler som ikke er ment skal synes, ser du at en har farget inn nyere treverk ved reparasjon. Hun peker, og Wardenær supplerer: – Her ser du at konstruksjonen er forsterket. Og her ser du at setet opprin-

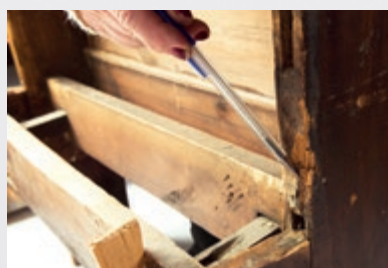
Møbeltapetserer Solvår Bekkevold blir som en arkeolog når hun avdekker lag på lag med gamle møbelstoffer. Likevel er hun usikker på om vi har funnet frem til det eldste trekket. Det er noe rart med selve ryggputen.

Finérskader er ikke uvanlig på et slikt møbel, og på denne sofaen er det mange av dem, særlig på hjørner og kanter. Det kan se ille ut, men lar seg fint reparere. Aud Wårdenær går over hele møbelet og noterer seg skadene.

Materialene er tørre, og mange steder er materialene i konstruksjonen sprukket. Tyngde og uventig flytting i stedet for løfting kan ha bidratt til skadene.

Borebillene har kost seg godt på rygg og understell. Den etterlater seg karakteristiske små hull som forekommer ofte på gamle møbler.

- Empiren ble eidsvollsgenerasjonens stiluttrykk og hadde antikken som forbilde. Både i arkitektur og møbelkunst satte den tydelige spor her hjemme.
- I jubileumsåret 2014 skal vi følge en sofas vandring fra å være en sørgelig rest til igjen å bli et representativt møbel tilpasset vår tids bruk.

nelig har vært en madrass som hvilte på smale spiler. Senere er denne erstattet med et mer komfortabelt sete som har springfjærer. Det ga sofaen et annet uttrykk og medførte trolig også at den ble tyngre. Og her – her ser du at de opprinnelige materialene ikke har tålt belastningen og derfor er sprukket opp. Så er sofaen forsterket. Også nederst på sidelenene ser det ut som om en senere har listet inn nye felter. Det forstår jeg ikke. Muligens et forsøk på en modernisering. Rare greier!

Historien

– Kjenner du historien? Solvår Bekkevold har gitt seg i kast med ryggputen og har avdekket flere lag med møbeltrekk. – Det nyeste stoffet, et stripe bomullsstoff, gjetter vi må stamme fra sent 1970- eller tidlig

1980-tall. Under skjuler det seg andre kvaliteter, og det eldste laget ser ut til å være et gyllengrønt, damaskvevet silke- eller fint bomullsstoff. Om det er originalt, er imidlertid mer usikkert. Bekkevold tviler på om ryggputen er den opprinnelige. Det kan se ut til at sofaen er gjort mer komfortabel en gang i siste halvdel av 1800-tallet. Kanskje i forbindelse med et arveskifte er den bygget om til å bli et mer anvendelig møbel i historismens intime salonger.

– Nei, det er det som er ulempen med auksjoner, sier jeg. – I Norge er det ytterst sjelden at opplysninger om tidligere eiere følger gjenstandene når de havner under hammeren. Selv om denne sofaen er fra årene rundt 1830–40, kan historien ikke spores lenger tilbake enn 2007. Da havnet den på auksjon hos

Blomqvist i Oslo og ble kjøpt av en venn. Deretter forærte han meg sofaen, og den ble en tid lagret den i Gustavas Kulturfabrikk på Hamar. Ungene der elsket den så høyt at de plasserte sine fineste tyggummier under setet og bak på ryggen.

Hva gjør vi?

– Hva gjør vi? spør jeg. – Hvordan griper vi an en sofa som skal settes i stand etter boka? Den skal brukes, og hensikten er ikke at gjestene skal gå tidlig. Dessuten skal sporene bevares og et museumsmenneske skal ikke rynke på nesa når blikket faller på den. Vi ser på den alle tre for Wårdenær finner ut at det mest hensiktsmessige er at hun ferdigstiller snekkerarbeidene først.

I neste nummer besøker vi sofaen på verkstedet hennes i Elverum. 🌀